

Försvvarshögskolan

Självständigt arbete (30 hp)

Författare	Program/Kurs
Överstelöjtnant Alexander Rost	HOP_SA_2023
Handledare	
Docent Jakob Westberg	Antal ord: 9968
	Kurskod
	2UK023
<p>Gamla vänner på ny scen – en eklektisk ansats för att förklara hur Sveriges inträde i Nato påverkar förutsättningar för tysk-svenskt försvarssamarbete</p>	
<p>The author argues that the membership in a larger alliance has particular consequences for the defence cooperation between member states. For that purpose, the study examines Sweden's application for NATO membership and its impact on German-Swedish defence cooperation. The study uses current research on differentiated integration and unilateralism as a starting point to frame the object of research. Influencing factors that either limit, enable, or promote unilateral defence cooperations are theoretically identified and empirically verified. The subject's topicality makes expert interviews on ministry-, department-, and forces headquarters level the suitable empirical foundation. The author further argues that the complexity of the problem requires an eclectic approach to answer the research question. For this purpose, unilateral defence cooperations are defined as regimes and linked to the realistic, liberal, and constructivist interpretation of regime theory. The study finds that relative gains, absolute gains, and normative factors can explain changing preconditions under which German-Swedish defence cooperation is likely to increase in the face of Sweden's NATO membership.</p>	
Nyckelord:	
Differentierad integration, unilateralism, försvarssamarbete, regimteori, eklekticism	

Innehåll

1. INLEDNING.....	3
1.1 Problemformulering	3
1.2 Tillvägagångssätt.....	5
2. FORSKNINGSPRONTEN.....	6
2.1 Differentierad integration och minilateralism	6
2.2 Påverkansfaktorer på minilateralt försvarssamarbete.....	7
3. TEORI OCH METOD.....	9
3.1 Regimteorin och dess olika vetenskapsteoretiska perspektiv.....	9
3.2 Perspektivens kategorier.....	10
3.2.1 Relativa vinster.....	10
3.2.2 Absoluta vinster.....	11
3.2.3 Normativa faktorer	12
3.3 Metod	13
3.3.1 Intervjubarerad, teorikonsumerande enfallstudie	13
3.3.2 Källkritik och forskningsetik.....	14
3.4 Operationalisering - analysramverk och frågeställningar.....	15
4. NATIONELLA UPPFATTNINGAR OM KATEGORIERNAS BETYDELSE	16
4.1 Relativa vinster.....	17
4.1.1 Tysklands uppfattningar om relativa vinster	17
4.1.2 Sveriges uppfattningar om relativa vinster.....	18
4.1.3 Diskussion om relativa vinster	19
4.2 Absoluta vinster.....	20
4.2.1 Tysklands uppfattningar om absoluta vinster	20
4.2.2 Sveriges uppfattningar om absoluta vinster.....	21
4.2.3 Diskussion om absoluta vinster.....	22
4.3 Normativa faktorer	23
4.3.1 Tysklands uppfattningar om normativa faktorer	24
4.3.2 Sveriges uppfattningar om normativa faktorer.....	24
4.3.3 Diskussion om normativa faktorer	25
5. SLUTSATSER.....	26
5.1 Arbetets vetenskapliga och utomvetenskapliga bidrag	26
5.2 Vidare forskning.....	28
BILAGOR.....	29
KÄLLFÖRTECKNING	32

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Mot bakgrund av det förändrade säkerhetsläget i Europa som för närvarande kulminerade i Ukraina-kriget 2022, har både Tyskland och Sverige inlett omfattande säkerhetsstrategiska förändringar. Tyskland har å ena sidan initierat *Zeitenwende* (Blumenau, 2022) och Sverige har å andra sidan vänt ryggen åt sin strategiska inriktning om militär alliansfrihet och har ansökt om medlemskap i Nato (Regeringen, 2022).

Förutom dessa aktuella förändringar har båda länder historiskt sett en rad gemensamma men också olika säkerhetspolitiska intressen med kopplingar framför allt i den diplomatiska och ekonomiska delen säkerhetsstrategin (Bulmer & Paterson, 2013:1396).¹ Båda länder är medlemmar i EU och förespråkar den europeiska säkerhetsarkitekturen. Dessutom är man geografiskt kopplade och delar till exempel Östersjön som strategiskt relevant område med Ryssland som en numera gemensam kvalificerad motståndare.

Däremot har båda ländernas försvarsstrategiska beteende hittills varit präglad av många olika vägval som också lett till divergerande försvarssamarbeten (Tunander, 2000:88; Edström & Westberg, 2020:67). Det är därför inte överraskande att det knappt finns någon aktuell forskning som belyser det tysk-svenska försvarssamarbetet ens i en bredare multilateral kontext (Uutela, 2022).

Försvarssamarbeten definieras här som samarbeten inom säkerhets- och försvarsdomänen, där aktörernas intressen, hotuppfattningar och ambitioner överlappar och därför leder till samordning av strategiska val bland de samverkande aktörerna (Müller, 2002:370). Avseende Nato-medlemskapet och dess påverkan på försvarssamarbeten har forskningen främst belyst Natos expansion åt öster och sydost och hur tidigare Sovjetrepubliker anpassade sina statsskick för att uppnå medlemskap i alliansen (Wallace, Hellmuth & Millen, 2006).

Tyskland å sin sida inledde ett flertal försvarssamarbeten med bland annat Nederländerna, Polen och Tjeckien (Bunde, 2021:246). Men forskningen betonar att samarbetena främst har samband med ländernas tillhörighet till Nato (Hagström-Frisell & Sundberg, 2017:34, Huntley, 2022:176). Dessutom hänvisar Tysklands doktrin för bi- och multilaterala försvarssamarbeten till att det finns potential för utökad samverkan mellan båda länder så fort som Sverige är medlem i alliansen (*Bundesministerium der Verteidigung* (BMVg), 2022:21).

¹ Definition säkerhets- och försvarsstrategi: se Westberg 2023, 22ff.

På den svenska sidan kan man titta närmare på forskningen om till exempel det nordiska försvarssamarbetet (NORDEFECO). Dock skriver Forsberg (2013:1179) att en enig alliansstrategi avseende Nato och EU hade underlättat försvarssamarbetet mellan de nordiska länderna. Det är därför nästan uteslutet att tysk-svenskt försvarssamarbete blir opåverkat av Sveriges ansökan om NATO-medlemskap.

Försvarssamarbeten mellan olika länder inom större allianser eller organisationer utforskas under begreppet differentierad integration (*Differentiated integration*). Differentierad integration förstås som en formell eller informell process genom vilka mindre enheter inom en större organisation (från-)kopplar och (dis-)integrerar inte bara med den övergripande strukturen, utan också med varandra för att skapa effekt i vissa strategiska områden eller situationer (Rieker, 2021:8–9).

Det är välbekant att differentierad integration är en normal praxis i Europa (Leruth & Lord, 2015:761) och Schimmelfennig (2016:791) hänvisar till att utvidgningen av antalet medlemmar i en existerande multinationell allians leder till en högre grad av differentierad integration och således försvarssamarbeten. Följaktligen utgör differentierad integration en värdefull utgångspunkt för att förklara varför en förändring i Sveriges försvarsstrategiska inriktning kan påverka tysk-svenskt försvarssamarbete.

Olika försvarssamarbeten avseende antalet samverkansnationer diskuteras bland forskarna inom begreppet *lateralism* (Renard, 2016) - *bilateralism* (Park, 2016), *trilateralism* (Zhang, 2020) eller *minilateralism* (Helwig, 2020). Enligt Caporaso (1992) bygger dessa olika laterala utformningar på samma grundantagande om att effektiviteten uppstår i det minsta antalet aktörer som tillsammans skulle kunna tillhandahålla ett särskilt mervärde inom ett specifikt område.

I syfte att fånga förändringarna inom det tysk-svenska försvarssamarbetet på ett så helhetstänkande sätt som möjligt, används begreppet *minilateralism* för att det innefattar hela spektrumet av flerstatliga försvarssamarbeten som är mindre än huvudstrukturens *multilateralism*. *Minilateralism* förstås här som en formell eller informell gruppering av två eller fler stater som har som gemensamt syfte att samordna sina strategiska agendor och underlätta funktionellt samarbete inom särskilda frågeområden (Helwig, 2020:27).

Det kan således hävdas att Sveriges ansökan om Nato-medlemskap kommer att förändra den differentierade integrationen inom Nato och mer specifikt tysk-svenskt försvarssamarbete på minilateral nivå. Forskningsfrågan som undersöks här är följaktligen:

Hur påverkar Sveriges ansökan om Nato-medlemskap förutsättningarna för tysk-svenskt försvarssamarbete?

1.2 Tillvägagångssätt

Studien syftar till att synliggöra och problematisera förändrade förutsättningar för minilaterala försvarssamarbeten mellan två specifika länder vid agerande i en gemensam allians. Därför har författaren valt att genomföra en enfallstudie där det tysk-svenska försvarssamarbetet definieras som ett fall av differentierad integration i ett minilateralt sammanhang (Denscombe, 2018:92). Att undersöka ett specifikt fall syftar till att skapa omfattande teori och djup kunskap om fallet och det finns flera epistemologiska tillvägagångssätt inom internationella relationer att ta sig an forskningen (Sørensen, Møller & Jackson, 2022). Studien intar ett eklektiskt förhållningssätt som överskrider och kombinerar renodlat realistiska, liberala och konstruktivistiska synsätt eftersom det är dynamiken från alla tre logikerna som tillgodoser kravet att skapa en kontextuellt mer omfattande teori med högre praktisk relevans som kan förklara specifika försvarssamarbeten bättre än ett rent isolerat synsätt (Sil & Katzenstein, 2010:425).

För att undersöka forskningsobjektet har ett analysramverk adapterats från Ewers-Peters & Baciu (2022) där försvarssamarbetet konceptualiseras utifrån regimteorins realistiska, liberala och konstruktivistiska perspektiv och kopplas till forskningen om differentierad integration och minilateralt försvarssamarbete. Ewers-Peters & Bacius arbete har härför särskilda förtjänster eftersom det fokuserar på försvars- och säkerhetsrelaterad differentierad integration (2022:667). Författaren använder en kombination av tre kategorier - relativa vinster (realistiskt perspektiv), absoluta vinster (liberalt perspektiv) och normativa faktorer (konstruktivistiskt perspektiv) för att undersöka förändringarna för det tysk-svenska försvarssamarbetet.

Studien analyserar därför inledningsvis forskningsfronten inom differentierad integration och minilateralism för att identifiera de dominerande påverkansfaktorerna på minilaterala försvarssamarbeten. Dessa faktorer kopplas sedan teoretiskt till kategorierna för att undersöka om de kan förklara en förändring i förutsättningarna för tysk-svenskt försvarssamarbete.

Offentliga dokument som primärkällor saknas på grund av problemområdets aktualitet. Den empiriska grunden utgörs i stället av expertintervjuer för att ge kategorierna betydelse. Forskningsfrågan besvaras alltså utifrån ett praktikerperspektiv (Mattingly & Walker, 1988). De väsentliga rönen sammanfattas avslutningsvis och kopplas till studiens inom- och utomvetenskapliga mervärde och rekommendationer för vidare forskning.

2. Forskningsfronten

2.1 Differentierad integration och minilateralism

De senaste förändringarna inom det europeiska politik- och säkerhetslandskapet har sporrat till en ny våg av vetenskapligt intresse för differentierad integration (Batora & Fossum, 2019; Gänzle et al., 2019). Pirozzi & Bonomi (2021:7) undersöker europeisk effektivitet avseende flexibla samarbetslösningar och konstaterar att medlemsstater i multilaterala allianser har sina respektive särdrag och utövar internationellt strategiskt samarbete på olika sätt och med olika hastighet. Kärnfrågan inom differentierad integration berör således handlingsutrymmet för Tyskland och Sverige att manövrera mellan integration och inflytande å ena sidan och autonomi och flexibilitet å andra sidan. Denna fråga kompliceras ytterligare eftersom staternas tendens till samarbetslösningar inte bara varierar över tid och avseende förändringar i den internationella eller inhemska politiska kontexten, utan också när det gäller politiska frågor och nationella synsätt (Haugevik, 2022:4).

Det heterogena sociala bandet mellan staterna i en formell multilateral allians, visar sig rutinmässigt i subgrupper som artikulerar både kortsiktiga överlappande intressen och långsiktig identitet. Det vardagliga sättet på vilket stater integrerar inom sådana allianser är därför präglad av formella och informella sub-, extra-, och intraorganisationella försvarssamarbeten (Elgström, 2017). Dessa typer av formell och informell differentiering kommer i de flesta fall att samexistera inom den större huvudstrukturen (Buzan & Albert, 2010:318–319). Nato har således en mosaik av delsystem som det tysk-svenska försvarssamarbetet tillhör. Var och en av systemen har sin egen organisatoriska logik och ömsesidig växelverkan emellan huvudsystemet, delsystemen och systemens ingående delar. Tysk-svenskt försvarssamarbete kan följaktligen uppstå i en rad variationer och förändras över tid.

De olika laterala, formella och informella, grupperingar av utvalda aktörer som hanterar specifika försvarsfrågor (bi-, tri-, minilaterala), kan därför förstås som analytiska underkategorier av differentierad integration under praktiska förhållanden (Haugevik, 2022:3). Avseende Nato utformas minilaterala försvarssamarbeten genom formella och informella processer där enighet finns bland staterna samt genom att grupper av stater går samman för att komplettera Natos verksamhet och hantera ämnen som annars anses vara alltför komplicerade för att åtgärdas på lämpligt sätt inom hela alliansen (Moret, 2016:1).

Dessutom försöker medlemsstaterna i Nato rutinmässigt implementera minilaterala försvarssamarbeten med utvalda medlemsländer för att påverka beslutsformande processer inom alliansen (Karlsrud & Reykers, 2020:1521). Variationerna i motivering, omfattning och format avseende dessa multilaterala försvarssamarbeten beror alltså på olika faktorer som samverkar i den strategiska kontexten. Beroende på påverkansfaktorernas drivkrafter skapas minilaterala försvarssamarbeten på ad-hoc basis, återkommande eller långsiktigt (Haugevik, 2022:8).

2.2 Påverkansfaktorer på minilateralt försvarssamarbete

Forskare som Rieker (2021) och Schimmelfenning & Winzen (2019) försöker att ta reda på varför differentierad integration sker och hur den tar sig uttryck bland medlemsländernas minilaterala försvarssamarbeten. För att studera fenomenet tysk-svenskt försvarssamarbete utvärderas arbeten av ett flertal sådana forskare i syfte att identifiera de huvudsakliga faktorerna som kan förklara försvarssamarbetets utformning. Studien kommer följaktligen ha en stark central förklaringskraft men den kan inte i alla avseenden upprätthålla ett helhetstänkande.

Haugevik (2022:8) menar att gemensam historia, geografisk närhet, resurser, politiska prioriteringar, regionala specifikationer och status förklarar uppkomsten av minilaterala försvarssamarbeten. Koga (2022:27) däremot väljer en funktionalistisk indelning och menar att det finns två faktorer som gör att stater ingår minilaterala samarbeten – den ena faktorn syftar till att främja och komplettera den regionala säkerhetsordningen genom gemensamma regler och normer, medan den andra syftar till att utgöra en balans mot framväxande makter eller stormakter.

Valášek (2011) tar fasta på vilka faktorer som är gemensamma för framgångsrika samarbeten. Hans utgångspunkt är hur stater har hanterat *pooling & sharing* under den tidsperiod i början av 2000-talet som utmärktes av åtstramningspolitik (*austerity*) med ekonomisk kris, minskande

försvarsanslag och en känsla av att tiden för existentiella hot var över. Trots den specifika strategiska kontexten kan den ekonomiska logiken överföras till nutidens föränderliga omvärldsläge eftersom Tyskland och Sverige fortfarande är länder med begränsade resurser som strävar efter effektiva koncept för sina resurs- och insatsstrategier (Westberg, 2023; Edström & Westberg, 2020).

Helwig (2022:27) utforskar Tysklands minilaterala agenda och visar att stater använder minilaterala samarbeten för att utöva ledarskap genom att använda strukturell och institutionell makt för att framdriva särskilda initiativ, reagera på särskilda situationer och främja överordnade mål som inte direkt kan uppnås genom den multilaterala säkerhetsordningen.

Andra menar att anledningen till att stater ingår minilaterala samarbeten är en känsla av *like-mindedness*, mer generellt eller som svar på en specifik situation (Elgström, 2017:24–25). Denna *like-mindedness* präglar det individuella samarbetet genom ländernas strategiska kultur (Sørensen et al., 2022:255) som kommer till uttryck i den politiska (icke-)viljan eller (icke-)konsensus om strategiska ambitioner där nyckelaktörernas synsätt på externa effekter eller förväntade konsekvenser till följd av minilaterala försvarssamarbeten spelar roll (*spillover effects*) (Håkanson, 2021:591).

Renard (2016:31–32) betonar däremot att minilaterala försvarssamarbeten också har begränsningar om det inte finns någon pragmatisk nytta, strategisk relevans och trovärdighet för att skapa mervärde genom minilateralism inom det multilaterala systemet. Detta perspektiv har särskild betydelse eftersom det hänvisar till att påverkansfaktorerna inte bara har en pådrivande kraft utan att de också kan ha en återhållande funktion. Om de dessutom inte tvingar fram en förändring utan bara skapar gynnsamma förutsättningar, kan faktorerna snarare beskrivas som möjliggörande än pådrivande.

Ewers-Peters & Bacijs (2022) sammanfattning av påverkansfaktorerna stärker argumentet att det finns en rad återkommande basfaktorer som kan förklara utformningen av minilaterala försvarssamarbeten. Geografisk närhet, hotbilden, ländernas säkerhetsintressen och mål, den ekonomiska logiken och frågan om *like-mindedness* som visas i ett lands strategiska kultur tycks vara dessa dominerande faktorer.

Betydelsefullt för studien är att forskare använder påverkansfaktorerna utifrån varierande vetenskapsteoretiska perspektiv. Utöver de realistiska drivkrafter om makt, inflytande och hot och liberala värden som integration, gemenskap och ekonomiska ämnen, bidrar den konstruktivistiska litteraturen med att integration är en naturlig social process som involverar

kontinuerligt relationellt identitetsbyggande som påverkar utformandet av försvarssamarbeten. För att möta studiens syfte att skapa komplexa argument med praxisnära förklaringar behövs det således en teoretisk och metodologisk koppling som beaktar dessa olika vetenskapsteoretiska perspektiv.

3. Teori och metod

3.1 Regimteorin och dess olika vetenskapsteoretiska perspektiv

En teori som ger möjlighet att knyta ihop förklaringar från olika vetenskapsteoretiska perspektiv och hjälper till att skapa ett eklektiskt analysramverk för tysk-svenskt försvarssamarbete är regimen. Krasner (1982:186) definierar regimer som implicita eller explicita principer, normer, regler och beslutsfattande kring vilka aktörernas förväntningar konvergerar inom ett visst område av internationella relationer. Förutom dessa fyra karaktärsdrag kräver regimen definitionen en viss formalisering och långsiktig inriktning. Men gränsdragningen är otydlig och gör urskiljningen till en vetenskaplig debatt snarare än en avgörande förutsättning för att kategorisera enstaka försvarssamarbeten (Baciu 2020). I studien tolkas tysk-svenskt försvarssamarbete därför som en regimen. Internationella regimer kan förändras abrupt, transformeras, och anpassa sig över tid på grund av förändringar inifrån och/eller utifrån. (Evers-Peters & Bacio, 2022:670). Ukrainakrisen och Sveriges ansökan om Nato-medlemskap är exempel på sådana förändringar.

Regimteorin härrör egentligen från den liberala traditionen som hävdar att internationella institutioner och regimer påverkar beteendet hos stater och andra internationella aktörer (Rittberger & Mayer, 1995). Den förutsätter att samarbete är möjligt i det anarkiska statssystemet, eftersom regimer per definition är exempel på internationellt samarbete. Trots att regimen i grunden har liberala rötter finns det också realistiska och konstruktivistiska tolkningar. Den senare handlar om normer och gemensamma kulturella aspekter i en sociopolitisk kontext för att förklara regimer, det föregående beaktar det realistiska perspektivet att regimer är ingenting mer än en maktfördelning som skapas för att tjäna en stats säkerhetsintressen och ekonomiska intressen (Evers-Peters & Bacio, 2022:671).

För att knyta ihop de tre vetenskapsteoretiska tolkningar, kan ett lands preferens för att ingå särskilda försvarssamarbeten förklaras som en kombination av relativa vinster, absoluta vinster och normativa faktorer (Sørensen et al., 2022:127f., 255). Relativa vinster, det vill säga makt-

och hotbaserade incitament, driver försvarssamarbetet där stater väljer att inleda samarbeten för att maximera makt och inflytande eller minska hot. För absoluta vinster tar stater hänsyn till ekonomiska, kulturella och politiska intressen. Absoluta vinster är kumulativa fördelar som uppstår ur samarbetet i en viss regim vilket gör att alla deltagande stater är bättre ställda på grund av de delade vinsterna. Det normativa perspektivet betonar rollen av idéer, epistemiska gemenskaper och lärandeprocesser som kan påverka bildandet och utformningen av försvarssamarbeten (Hasenclever et al., 1997:142). Kategorierna ska förklara hur förutsättningar förändras för tysk-svenskt försvarssamarbete med Sveriges ansökan om Nato-medlemskap. Faktorerna som tidigare identifierades påverka minilaterala försvarssamarbeten kopplas därför till kategorierna för att operationalisera dessa.

3.2 Perspektivens kategorier

3.2.1 Relativa vinster

Med tanke på att stater antas agera i egenintresse och verka i en anarkisk miljö präglad av osäkerhet, kan frågan om relativa vinster avseende maximeringen av en stats makt eller inflytande i förhållande till andra aktörer motivera en stats utformande av minilaterala säkerhetsstrukturer. Den relativa makten, det vill säga statens position i det multinationella systemet, tvingar särskilt små- och medelstora stater till integration för ökat inflytande på varandra, förverkliga egna säkerhetspolitiska mål eller balansera andra makter och regimer inom systemet (Ewers-Peters & Baciu, 2022:671). Det gör att stater kan få en starkare röst i utformandet av agendan, fastställande och regelutformning och kunna påverka mer resursstarka stormakter som till exempel USA inom Nato (Cooper, 1997:8). Däremot kan avsaknaden av realiserbara strategiska mål i förhållande till andra aktörer verka återhållande avseende försvarssamarbete.

Staternas olika värderingar av strategiska områden eller geografisk närhet kan påverka valet av samverkansparter och således utformningen av minilaterala försvarssamarbeten för att påverka de strategiska prioriteringarna inom alliansen och dess inriktning av resurs- och insatsstrategier vilket är till fördel för vissa staters intresse och till nackdel för andra (Renard, 2016:26).

Frågan om hotuppfattningen påverkar vidare utformandet av försvarssamarbeten där staternas handlingar är samordnade på ett strukturerat och även institutionaliserat sätt. Försvarssamarbeten baserade på delade hotuppfattningar stämmer överens med idén om samverkansstrategier där stater försöker att minska hotet från en starkare eller uppåtsträvande

makt. Relativa vinster skapas på så sätt mot en extern part (Wieslander, 2022:38). Däremot kan frånvaron av en gemensam hotbild verka återhållande på försvarssamarbeten.

Sammanfattningsvis har relativa vinster tre olika synvinklar: ett inom den minilaterala samverkansstrukturen, det vill säga hur en stats relativa position förändras jämfört med en samverkanspartner, ett inom-alliansperspektiv som ser på hur det minilaterala försvarssamarbetet påverkar förhållandet mellan makt och inflytande inom alliansen och ett utom-alliansperspektiv som fokuserar på förhållandet till en extern tredje part, huvudsakligen om hur ett externt hot balanseras genom minilaterala försvarssamarbeten inom en större allians.

3.2.2 Absoluta vinster

De absoluta vinsterna har sitt ursprung i det liberala antagandet att inte bara konflikt utan också samarbete kan främja internationella relationer. Väststånd, fredliga relationer och ekonomiska fördelar pådriver försvarssamarbeten (Sørensen et al., 2022:127). De senaste initiativen såsom det permanenta strukturerade samarbetet (PESCO) och den Europeiska Försvarsfonden (EDF) med flera, hänvisar till den regimliknande karaktären där stater kan samlas kring gemensamma nämnare i den meningen att resultatet av samarbetet leder till mer än summan av insatserna (Ewers-Peters & Baciu, 2022:670). Men vinstorienterade försvarssamarbeten förutsätter gemensamma strategiska intressen som möjliggörande faktor. Avsaknaden av gemensamma intressen eller icke-överensstämmande samverkansprioriteringar i kombination med resursbrister kan däremot verka återhållande.

Enligt Forsberg (2013:1163) är en av faktorerna som präglar minilaterala försvarssamarbeten den ekonomiska logiken när det gäller att säkra ett fungerande försvar i en miljö av ökande kostnader och krympande försvarsbudgetar. De politiska och ekonomiska åtgärderna att minska eller omfördela offentliga utgifter (*austerity*) tvingar till kostnadseffektivitet och alternativa lösningar på försvarsrelaterade problem (Larrabee et. al., 2012:1ff).

Även de senaste budgethökningarna i Tyskland och Sverige kräver flexibilitet och effektivitet bland annat genom minilaterala försvarssamarbeten (Blumenau; 2022:1910). Genom dessa kan effekterna av budgetförändringar mildras eller förstärkas och skapa ett mervärde för alla parter (Valášek, 2011:41).

Processerna som skapar ömsesidiga mervärden beskrivs med olika termer, inklusive *smart multilateralism*, *pooling and sharing* igenom *Europé Defence Agency (EDA)* eller *smart*

defence i NATO något som syftar på att skapa *economy of scale*. *Smart defence* inkluderar sammanslagning och delning av kapacitet, specialisering och harmonisering och att förbättra samordningen inom områden som exempelvis cyberförsvaret och ballistiskt missilförsvaret (Larrabee et al., 2012:103ff). Däremot kan tendenser till att bibehålla egna basförmågor, en stark egen försvarsindustri, och icke-kompletterande tekniska lösningar begränsa eller återhålla effekter av *economics of scale*.

Förutom skapandet av gemensamma förmågor kan också gemensamt användande av förmågor leda till absoluta vinster (Hageström-Frisell & Sjökvist, 2019). Gemensamma övningar och utbildning skapar förutsättningar för ömsesidig integration av egna styrkor och förmågor. Gemensamma intressen samt tillräckliga resurser kan leda till gemensamma insatser med försvarsförmågor för att skapa operativ effekt. Däremot kan redan existerande och konkurrerande samarbetsformat begränsa utveckling av nya eller vidare försvarssamarbeten.

Slutligen kan relationen till ett strategiskt område ytterligare påverka utformningen av minilaterala samarbeten i resurs- och insatsstrategiska avseenden. Geografisk närhet och en gemensam hotbild, höjer kraven på gemensamma förmågeutvecklingar och gemensam försvarsplanering, samt gemensam övning och träning i gemensamma geostrategiska områden.

3.2.3 Normativa faktorer

Det konstruktivistiska antagandet bygger på att ingåendet av försvarssamarbeten kännetecknas av gemensamma idéer och övertygelser (Sørensen et al., 2022:201). Minilateralt försvarssamarbete beror på dess karaktär (Moret, 2016:2) och allianser som Nato skapas kring globala normer, snarare än ett gemensamt hot (Risse-Kappen, 2017:104). Avseende det kognitiva förhållningssättet till försvarsstrategier påverkar olika verklighetsuppfattningar beslutsfattningen hos statliga eller enskilda aktörer. Därmed blir normativa idéer och föreställningar en faktor som formar beslutsfattarens intressen och gör det möjligt för försvarssamarbeten att förändras och utvecklas över tid (Ewers-Peters & Baciu, 2022:670). Ett lands strategiska kultur kan ses som förklaringsansats på hur normer och idéer påverkar och finner uttryck i försvarssamarbeten (Sørensen et al., 2022:255).

Enligt det konstruktivistiska tolkningssättet är det omöjligt att skilja mellan beroende och oberoende variabler alltså sambandet mellan kultur och beteende (Gray, 2006). Strategisk kultur definieras i detta avseende som samhällsligt överförda idéer, attityder, traditioner,

tankevanor och föredragna arbetssätt som är mer eller mindre specifika för en viss geografiskt sammanhållen säkerhetsgemenskap med unika gemensamma historiska erfarenheter (Gray, 2006:153ff). Att den säkerhetspolitiska kontexten inte bara formar handlingar utan också utgör en del av dem är särskilt värdefullt för att undersöka hur förutsättningar för tysk-svenskt försvarssamarbete i och med ett svenskt Nato-medlemskap förändras (Farrell, 1998:408).

För att strategisk kultur ska kunna möjliggöra eller pådriva minilaterala försvarssamarbeten behövs det en gemensam värdegrund eller *like-mindedness* när det gäller skapande och användning av militär makt (Risse-Kappen, 2017:105). Däremot kan konkurrerande strategiska inriktningar och prioriteringar som konsekvens av olika strategiska kulturer leda till oförenliga beteenden avseende skapande och användande av det militära maktmedlet. Försvarssamarbeten kan därför ingås med andra samarbetspartner och på så sätt begränsa eller återhålla tysk-svenskt försvarssamarbete.

Enligt Gray (2006) sker förändringar i ett lands strategiska kultur långsamt och över tid. Det förklarar hur förutsättningar för försvarssamarbeten förändras som ligger i linje med redan existerande strategiskt beteende som Tysklands fokus på kollektiv säkerhet och försvar inom Nato. Men det kan inte förklara abrupta förändringar som den nyligen inledda *Zeitenwende* eller Sveriges ansökan om Nato-medlemskap. Här argumenterar forskare som Lantis (2009:44) för att externa chocker kan ha en radikal påverkan på strategiskt beteende och kan omkullkasta ett lands strategiska kultur. Ukrainakrisen kan tolkas som en sådan extern chock som kan förändra den strategiska kulturen och följaktligen förutsättningarna för tysk-svenskt försvarssamarbete.

3.3 Metod

3.3.1 Intervjubaserad, teorikonsumerande enfallstudie

Studien har ett deduktivt ursprung där regimteorin är grunden och tysk-svenskt försvarssamarbete analyseras med de tre beskrivna kategorierna för att besvara forskningsfrågan (Esaiasson et al., 2017:13). Dessutom avser studien primärt applicera befintlig teori på ett nytt fall, där förståelsen för fallet står i centrum och inte teorin vilket gör att studien ligger inom kategorin teorikonsumerande (Esaiasson et al., 2017:41). Teorin behandlas dock genom att definiera relativa och absoluta vinster, respektive normativa faktorer på ett mer specifikt sätt. Således har teorin ytterligare en teoriutvecklande dimension (Esaiasson et al., 2017:42).

Empirin samlades in genom intervjuer och urvalet av informanter genomfördes enligt centralitetsprincipen (Esaïasson et al., 2017:258) i ett subjektivt urval (Descombe, 2018:67). Urvalet kräver förstahandskällor som har expertkunskap inom det tysk-svenska försvarssamarbetet med syfte på att generera ämnesspecifika data. Då ansökan om Sveriges Nato-medlemskap ägde rum relativt nyligen och under studiens gång ännu inte har ratificerats, fokuserades urvalet på personer som pådrivar planering och utveckling av samarbetet på Tysklands och Sveriges högkvarter, försvarsdepartementet samt respektive lands försvarsattachéer. Dessa informanter återspeglar det politiska och diplomatiska perspektivet samt myndighetsperspektivet vilket gör att urvalets kvalitet kan säkerställas genom informanttriangulering där komplementära data leder till högre träffsäkerhet och tillförlitlighet avseende fallet. Genom tidig identifikation av lämpliga intervjupersoner (antal: 6) kunde de utfrågas om vidare informanter för att kunna fånga fenomenet i sin relevanta helhet. Genom det så kallade snöbollsurvalet identifierades tre ytterligare respondenter (Descombe, 2018:76).

3.3.2 Källkritik och forskningsetik

Studiens väsentliga källkritiska och forskningsetiska aspekter berör följaktligen genomförandet av intervjuerna (Descombe, 2018:267ff). Sekretessutmaningar, respondenternas individuella förberedelse och deras egenintresse att pådriva en agenda i sakfrågor kan minska studiens forskningskvalitet. Därför lades särskild vikt på en tydlig koppling mellan teori, operationalisering och intervjufrågorna. Frågorna formulerades semistrukturerade för att kunna påverka tydligheten i respondenternas svar. Intervjuerna genomfördes på tyska och svenska och de tyska respondentsvaren har översatts i studien till svenska. För att säkerställa studiens kvalitet konsulterades Försvarshögskolans språkavdelning så att översättningarna återspeglar respondentsvarens innebörd.

Datansamlingsmetoden behöver ett ställningstagande avseende forskningsetiken (Descombe, 2018:427). Respondenterna varskoddes skriftligt om studiens etiska principer och hur de omhändertas och dokumentet krävde samtycke inför intervjuerna (se bilaga A). Dessutom kodades intervjuerna med Tyskland (T1-T5) och Sverige (S1-S4) för att skydda respondenternas identitet i studien.

Slutligen behöver den analytiska eklekticismen diskuteras kritiskt (Sil & Katzenstein, 2010:425). Användningen medför att icke-jämförbarhet på grund av teoretisk icke-koherens står mot de pragmatiska fördelarna med att ta sig an komplexa problem och bygga komplexa argument. Svårigheten att förklara teoretiska antaganden och epistemiska normer utmanar

följaktligen studiens forskningskvalitet. Men genom att självmedvetet eftersträva en bred förståelse av antaganden, praxis och mål i det här alternativa förhållningssättet, kan den eklektiska behandlingen i studien möjliggöra en egen problemspecifik uppsättning av tvärepistemiska bedömningar. Det mildrar i sin tur studiens svaghet och försvarar mervärdet i att undersöka tysk-svenskt försvarssamarbete (Schwarz-Shea, 2006:142).

3.4 Operationalisering - analysramverk och frågeställningar

Indelningen i återhållande, möjliggörande och pådrivande faktorer är en abstrakt konstruktion för att underlätta datainsamling och tillåter en tydlig analys. Därför skapades ett analysramverk (se tabell 1) som sammanfattar kategoriernas koppling till påverkansfaktorerna och det utgjorde grunden till intervjufrågorna. Dock blir det del av studiens verklighetsnära design att påverkansfaktorerna samspelar över alla kategorier och att de kan verka återhållande respektive möjliggörande/pådrivande, beroende på kontexten. Geografisk närhet och dess betydelse i det realistiska, liberala och konstruktivistiska perspektivet är ett exempel på detta. Detsamma gäller för själva kategorierna. Således kan det vara svårt att helt avgöra om vinsterna är relativa eller absoluta, beroende på synvinkeln. Oaktat dessa analytiska otydligheter var analysramverket lämpligt för att arbeta fram frågor som tjänar studiens syfte (Descombe, 2018:266) (Intervjuguide, se bilaga B).

Inledningsvis efterfrågades respondenternas erfarenheter av tysk-svenskt försvarssamarbete för att säkerställa expertnivån som centralitetsprincipen kräver. Första delen intervjuerna syftade sedan till att praktiskt verifiera de teoretiskt identifierade påverkansfaktorerna och deras återhållande, möjliggörande eller pådrivande roll för tysk-svenskt försvarssamarbete. Därför ställdes frågorna om tidsperioden inför Sveriges Nato-ansökan och i kontexten av medlemskapet. Den andra delen av intervjuerna syftade till att identifiera ett sammanhang mellan påverkansfaktorerna och kategorierna för att kunna spåra de nationella uppfattningarna om hur kategorierna kan förklara förändrade förutsättningar för det tysk-svenska försvarssamarbetet. Intervjuguiden kompletterades med uppföljningsfrågor (*kan du beskriva ...*) och tolkande frågor (*menar du att ...*) för att fördjupa svaren.

Tabell 1. Analysramverk

	Det realistiska perspektivet – relativa vinster	Det liberala perspektivet – absoluta vinster	Det konstruktivistiska perspektivet – normativa faktorer
Problemformulering och motivering	Givet att stater antas agera i egenintresse och verka i en anarkistisk miljö som präglas av osäkerhet i förhållande till andra aktörer, kan vinster för att maximera en stats makt, inflytande och att balansera ett hot påverka utformningen av multilaterala försvarssamarbeten	Inte bara konflikt utan också samarbete kan främja internationella relationer. Västland, fredliga relationer och ekonomiska fördelar pådrivar försvarssamarbeten. Stater kan samlas kring gemensamma nämnare i den mening att resultatet av samarbetet leder till mer än summan av insatserna.	Försvarssamarbeten kännetecknas av gemensamma idéer och övertygelser. Avseende det kognitiva förhållnings sättet till försvarsstrategier påverkar olika verklighetsuppfattningar beslutsfattningen hos statliga eller enskilda aktörer. Därmed blir normativa idéer och föreställningar en faktor som formar beslutsfattares intressen och gör det möjligt för försvarssamarbeten att förändras och utvecklas över tid.
Återhållande faktorer (begränsar eller förhindrar samarbetet)	Stater avstår från att ingå multilaterala försvarssamarbeten om kostnads-/nyttoförhållanden inte bedöms vara gynnsamma för att utöka makt/inflytande eller begränsa hot och säkra den egna överlevnaden. Geografisk närhet och exponering, olika hotuppfattningar och strategiska prioriteringar kan förstärka den återhållande effekten.	Stater avstår från att ingå multilaterala försvarssamarbeten om det ömsesidiga kostnads-/nyttoförhållandet inte skapar mervärden för alla aktörer. Nationell fokusering eller motsägande utvecklingslogiker avseende skapandet och användandet av militära maktmedel, olika strategiska prioriteringar och redan existerande samarbetsformer eller resursbrister begränsar eller återhåller samarbeteffekter av att skapa ömsesidiga vinster.	Tidigare erfarenheter, avsaknandet av gemensamma strategiska områden och olika ageranden bland beslutsfattare kan leda till skillnader i ett lands strategiska kultur och således oförenliga uppfattningar om skapandet eller användandet av militära maktmedel. Intressegruppernas olika genomslag och dess påverkan på den nationella strategiska inriktningen kan återhålla eller begränsa multilateralt försvarssamarbete.
Möjliggörande faktorer (skapar förutsättningar för samarbetet)	Geografisk närhet och exponering, gemensamma hotuppfattningar och strategiska prioriteringar/mål kan utgöra möjliggörande faktorer. Ojämn tillgång till olika former av maktmedel skapar olika förutsättningar för att stärka den egna positionen avseende makt och inflytande.	Gemensamma strategiska intressen och prioriteringar, geografisk närhet, samt ömsesidiga mervärden avseende gemensamma resurs- och insatsstrategier i gemensamma planeringsprocesser skapar gynnsamma förutsättningar för samarbete	Gemensamma erfarenheter, gemensam regional identitet, en likartad politisk identitet och individer med gemensamt synsätt som finner uttryck i likadana strategiska kulturer, skapar gynnsamma förutsättningar för multilateralt försvarssamarbete.
Pådrivande faktorer (tvingar fram samarbetet)	Grundantagandet att stater alltid utnyttjar möjligheter till att utöka den egna makten eller inflytandet eller balansera mot makten att hota, tvingar fram försvarssamarbeten då samarbetet bedöms säkerställa statens överlevnad och/eller ökar makt/inflytande.	Försvarssamarbetet skapar absoluta vinster men den strategiska kontexten tvingar till multilaterala försvarssamarbeten pga. resursbrist och kostnadseffektivitet, teknologiska utvecklings- och specialiseringskrav, alliansens resurs- och insatsstrategier eller omvärldsläget.	Strategisk kultur och dess underliggande drivkrafter gör samarbetet särskilt önskvärt eller alternativlöst och tvingar på så sätt till multilaterala försvarssamarbeten.
Resultat	Multilaterala försvarssamarbeten fungerar som formella och informella plattformar för att stärka den egna positionen gentemot en annan aktör, inom det multilaterala formatet gentemot ett tredje part inom alliansen, eller som del av alliansen gentemot en extern tredje part.	Möjligheter eller nödvändigheter i samarbetet leder till ömsesidiga vinster för alla parter och möjliggör/pådrivar på så sätt nytt eller utökat multilateralt försvarssamarbete.	Konvergerande strategiska kulturer formar konsensus om normativa regler för samarbete och motiverar i denna mening vinster genom bildandet och utformningen av multilaterala försvarssamarbeten.
Frågor	Se bilaga B	Se bilaga B	Se bilaga B

4. Nationella uppfattningar om kategoriernas betydelse

Tysk-svenskt försvarssamarbete är ingenting nytt och har redan funnits i varierande utformning inför Sveriges ansökan om Nato-medlemskap. Det etablerades inom EU:s PESCO men också i begränsad utsträckning inom Nato där Sverige har gått med i *Framework Nation Concept* (FNC) och var partnernation i Afghanistan och Mali. Dessutom har det redan funnits ett antal rustnings-samarbeten som stridsvagn *Leopard* och man jobbade tillsammans i frågor om nedrustning och nedrustningskontroll. Gemensamma eller ömsesidigt integrerade utbildningar

är ytterligare ett etablerat samarbetsområde där helikopterutbildning och deltagare på båda ländernas generalstabskurser kan nämnas som exempel.

Utöver dessa etablerade samarbetsområden uppfattar man att tysk-svenskt försvarssamarbete inte har utvecklats lika intensivt under de senaste åren som var fallet till exempel med Frankrike inom det europeiska interventionsinitiativet (EI2) eller med Storbritannien inom den gemensamma expeditionsstyrkan (JEF). Två respondenter sammanfattade försvarssamarbetet hittills med intressanta metaforer som samtidigt öppnar för analys och diskussion om förutsättningarna för förändring.

Sveriges förhållande till Tyskland är som ett gammalt äktenskap. Man sitter i soffan och man vet vad man ska titta på tv och man vet vad det blir för middag på kvällen och man har en sommarstuga som man åker till varje sommar. Allting fungerar men ingen passion, inga nyheter. Vilket är lite tråkigt för det skulle kunna göras mycket, mycket mer (S04).

NATO-medlemskapet är säkerhetspolitisk en jordbävning. Och det blir en stor förändring att arbeta inom alliansen nu. Och det öppnar upp för mycket stora möjligheter (T02).

4.1 Relativa vinster

Inom området relativa vinsterna ställdes frågor om hur de enskilda staternas relativa position mot varandra, inom alliansen och hela alliansen mot en tredje part förändras genom medlemskapet. Det gäller först och främst frågorna om makt, inflytande och hot. Geografi, strategiska intressen/mål och hotuppfattningen var de främsta identifierbara påverkansfaktorerna.

4.1.1 Tysklands uppfattningar om relativa vinster

På tyska sidan lät sig ingen av respondenterna ryckas med i att tydligt säga att den relativa positionen mellan de båda länderna kommer att förändras avseende ett gemensamt Nato-medlemskap. Ändå kunde indirekta argument hittas där respektive lands ekonomiska styrka, försvarsförmågor och motstridiga strategiska intressen har effekt.

Med Sverige och Finland kommer två potenta stater med potenta försvarsstyrkor och nationalekonomier in i Nato. Och det kommer att påverka maktförhållanden inom Nato. Om man tar till exempel *Baltic Maritime Component Command* (BMCC) som just nu Tyskland och Polen vill ha då kommer med Sverige en stat till som visar intresse och gör anspråk på detta (T03).

Det blev även tydligare att ett svenskt medlemskap skulle öppna upp för möjligheten att förändra inflytande och maktförhållande genom gemensamma minilaterala försvarssamarbeten, mot andra stater inom alliansen. Förutsättningen för detta är gemensamt agerande inom strategiska intresseområden.

HOP 21–23

Ju mer stater har samförstånd om en sakfråga desto enklare kan man genomdriva vissa saker. På så sätt vinner vi i många sakfrågor en eller två röster till med Sveriges och Finlands Nato-medlemskap (T01).

Därutöver ser man det gemensamma agerandet också i kontexten av Natos framtida interna förändringar. Sveriges inträde har en ytterligare, om än indirekt, effekt avseende hur USA framöver positionerar sig inom Nato.

Ukraina konflikten har återigen bevisat, att man i Europa för tillfället inte kommer förbi USA. Men ändå kommer USA:s balansering i Ost- och Sydostasien påverka inflytandet inom Europa (T03).

Särskild tydligt tycker man att Nato-medlemskapet har relativa effekter mot en tredje part. Det förändrade säkerhetsläget gör att det är nödvändigt att gemensamt balansera mot ett externt hot.

Den förändrade hotbilden och fokus på Östersjöområdet och östra/nordöstra flanken i Nato verkar som en katalysator för tysk-svenskt försvarssamarbete (T03).

4.1.2 Sveriges uppfattningar om relativa vinster

Inte heller bland de svenska respondenterna svarade någon respondent direkt på frågan om hur den relativa positionen mellan länderna kan komma att förändras, utan det är indirekta argument som hänvisar till detta.

Alla alliansmedlemmar är angelägna om att lägga så stort fokus som möjligt på att de gemensamma alliansernas resurser används i sitt eget adjungerade säkerhetsområde (S01).

Dock ser man också förutsättningar för förändringar av makt och inflytande. De överlappande strategiska intressena, den geografiska närheten och en enad hotuppfattning om Ryssland påverkar relativa vinster genom tysk-svenskt försvarssamarbete.

Sverige och Tyskland tillsammans med andra nordeuropeiska länder är väldigt *like-minded* och lägger kanske ytterligare fokus norrut snarare än söderut. Så kan den hotuppfattning som gäller mot nordöstra delen alliansen bli en motvikt till den som gäller i den södra eller sydöstra delen alliansen (S01).

Ett argument som också spelade roll för de svenska respondenterna var frågan om ett större europeiskt egenansvar för säkerhet avseende makt- och inflytandeförhållandena inom Nato.

Det blir större inflytande för europeiska stater och minilaterala försvarssamarbeten inom Nato på grund av USA:s strategiska fokusering på Stilla havet och Kina. Och det är inte minst Tyskland och Frankrike som därför har betonat vikten av att också ha ett starkt europeiskt försvar som beror mindre på USA (S01).

Särskild knappa och tydliga var de svenska respondenterna med att värdera vilken verkan tysk-svenskt försvarssamarbete skulle ha för att balansera mot en tredje part.

I första hand verkar Nato-medlemskapet och det tysk-svenskt försvarssamarbetet balansera mot Ryssland som primär hotbild (S03).

4.1.3 Diskussion om relativa vinster

I grund och botten är Tyskland och Sverige fortfarande suveräna nationalstater med egna strategiska intressen. Därefter kommer särskilt Sverige vara tvunget att lämna delar av sin strategiska autonomi till förmån för Natos strukturer och förmågekrav. Det öppnar för ömsesidiga möjligheter till inflytande på andra stater särskild i ett minilateralt förbund genom Natos ledningsstrukturer där gemensamma eller motstridande strategiska intressen eller olika hotuppfattningar kan förändra maktförhållandena (Cooper, 1997).

Intensifieringen av redan existerande försvarssamarbeten mellan Tyskland och Sverige till exempel i Östersjöområdet eller inom *Enhanced Forward Presence* (EFP) kan vara incitament för förändrade lojaliteter. Däremot kan konkurrerande samarbeten, till exempel mellan Sverige och Storbritannien inom JEF, eller Storbritanniens beslut att köpa Sveriges artillerisystem Archer, främja respektive lands strategiska agendor på ett alternativt sätt och således verka återhållande för tysk-svenskt försvarssamarbete.

Det råder samförstånd bland respondenterna om att USA kommer att förbli den dominerande makten inom Nato och varken Sverige eller Tyskland verkar vara intresserade av att minska betydelsen av den transatlantiska länken. Ändå finns argument som talar för att de relativa maktförhållandena inom Nato förändras med USA:s fokus på Ost- och Sydostasien och ytterligare i och med Sveriges (och Finlands) inträde i Nato. Det kan leda till nya regionala obalanser av makt och inflytande vilket i sin tur skapar handlingsutrymme eller också -tvång för differentierad integration med möjligheter till relativa vinster för de stater som kan utnyttja dynamiken.

Genom Sveriges (och Finlands) inträde i Nato kommer två ekonomiskt starka länder med potenta försvarsförmågor in i alliansen, något som verkar balansera mot Rysslands militära förmågor. Östersjön blir ett Nato-innanhav och begränsar Rysslands strategiska handlingsfrihet inom Östersjöområdet. Artikel 5 i Nato-fördraget flyttar in länderna under paraplyet av kollektivt försvar, något som höjer avskräckningsförmågan. Medlemskapet skapar på så sätt relativa vinster genom att minska hotet, men kräver samtidigt ytterligare integration och samarbete.

Sammanfattningsvis kommer de förändrade förhållandena inom Nato att få konsekvenser för minilaterala försvarssamarbeten. Olika prioriteringar och intressen inom alliansen förstärker

argumentet för ökade minilaterala samarbeten framöver. Tysklands och Sveriges strategiska bundenhet leder till antagandet att relativa vinster ger grund för djupare tysk-svenska försvarssamarbeten. Avgörande för detta blir hur Sverige faktiskt definierar sin roll inom Nato-strukturerna och hur den strategiska närheten mellan länderna verkligen blir.

4.2 Absoluta vinster

Frågeställningen om absoluta vinster syftade till att spåra gemensamma mervärden för Tyskland och Sverige inom ett handlingsområde eller sakfråga. Gemensamma eller olika strategiska intressen eller prioriteringar och ekonomiska logiker avseende resurs- och insatsstrategier var de framträdande påverkansfaktorerna. Möjliga mervärden beror på den strategiska kontexten, till exempel den geografiska närheten, gemensamma strategiska mål och ekonomiska och operativa nödvändigheter som skapar gynnsamma förutsättningar för försvarssamarbeten.

4.2.1 Tysklands uppfattningar om absoluta vinster

De tyska respondenterna belyste absoluta vinster med utgångspunkt i gemensamma resursstrategier såväl som insatsstrategier för att skapa ömsesidigt mervärde. Resursstrategiskt argumenterades för att det finns möjligheter att komplettera varandra med olika förmågor eller att skapa gemensamma förmågor.

Sveriges förmåga i domänen rymd är ett exempel på hur Tyskland kan komplettera egna brister och blir absolut betraktat bättre. Det respektive förmågan kring ubåtar och undervattensstrid är ett exempel då samarbete kan skapa högre operativ effekt (T03).

Vidare spelade specialisering och optimering en roll där de tyska respondenterna har en splittrad uppfattning. Således kan fokuseringen på nyckelförmågor å ena sidan leda till fördelar genom komplettering. Å andra sidan kan fokus på egen försvarsindustri och nationella förmågor vara återhållande för att skapa mervärden.

Sverige har kompetenser och förmågor inom Norden och Arktis och båda nationer har specialiseringar avseende litoral krigföring som kan leda till mer utbyte och samarbete (T01).

Specialisering och optimering har begränsningar. Det som alla måste leverera är robusthet att försvara sig upp till antifragilitet. Det betyder att vi egentligen ser en återvändning till en bred basförmåga i varje land och mindre specialisering och kostnadseffektivitet, trots att vi fortfarande är länder med begränsade resurser (T03).

Även när det gäller integrationen i Natos försvarsplaneringsprocess (NDPP) har man en splittrad syn. Den öppnar å ena sidan upp för att skapa ytterligare *economics of scale*, å andra

sidan är många projekt redan etablerade och det finns begränsningar för Sverige att gå med och således också för tysk-svenskt försvarssamarbete.

Jag tror att de stora framstegen för gemensam rustning för tillfälligt kommer vara begränsade eftersom resursplaneringsprocesserna är väldigt komplexa och rigida och de flesta stora rustningsprojekt till exempel *Future Aircraft Combat System* (FACS) eller *Main Grund Combat System* (MGCS) är redan initierade. Då kan Sverige möjligtvis vara med, men det finns för många intressen som skulle behöva anpassas för att tillgodose svenska intressen (T03).

Däremot öppnar geografisk närhet i Östersjön och den östra flanken Nato upp för mer försvarssamarbete. Gemensamma resurs- och insatsstrategiska intressen eller nödvändigheter möjliggör integration för att skapa operativ effekt.

Viktigast eller mest lovande är samarbetet mellan flottorna i Östersjön. Jag ser också potential för operativ verksamhet i att integrera den svenska flygvapnet i NATO-airpolicing. Dessutom har den svenska armén efter Afghanistan och Mali inget verkligt uppdrag. Här syns en integration i förbundsförsvaret, till exempel den tyskledda EFP vara möjlig (T03).

Norges viktigaste hamnar ligger i Sverige, Finlands viktigaste hamnar ligger i Sverige och Sveriges viktigaste hamnar ligger såklart i Sverige. Det vill säga att Sverige kommer att ta över en strategisk roll som hubb i Norden. Samma funktion tar Tyskland över för Centraleuropa. Och de två logistiska hubbarna måste integreras (T03).

Avgörande för utökat tysk-svenskt försvarssamarbete ser de tyska respondenterna, även i kontexten av absoluta vinster, vara frågan om hur Sverige ingår i den framtida Nato-kommandostrukturen.

En spännande fråga gäller *Command & Control* (C2). Frågan om varifrån Norden styrs har stora implikationer, möjliggörande och återhållande, för kommande tysk-svenska försvarssamarbeten avseende användningen av det militära maktmedlet. Det medför per automatik frågor om ömsesidig integration av styrkor och stabspersonal (T02).

4.2.2 Sveriges uppfattningar om absoluta vinster

Respondenterna på den svenska sidan argumenterade inledningsvis starkt utifrån försvarsmakternas skick efter kalla kriget med stark nedrustning men också återvändning från insatsförsvar till ett modernt territorialförsvar. Den ekonomiska logiken i den strategiska kontexten kan enligt respondenterna skapa förutsättningar för absoluta vinster men också verka återhållande.

Vi har båda nedrustat så otroligt och vi behöver nu ta tag i det för att nu behöver vi rusta upp igen. Så är det ju lättare att hitta samarbetsmöjligheter men det behövs också tid för att skapa operativ effekt (S02).

Även om man lägger mycket pengar på försvar både i Tyskland och Sverige så har man alltid brist på resurser och man måste alltid välja vad är viktigast just nu. Det kan vara återhållande men kan också skapa potential för mer samarbete (S01).

De begränsade resurserna samt extern konkurrens ställer krav på specialisering och samarbete som man positivt ser på med hänsyn till ömsesidiga fördelar för båda länder.

HOP 21–23

Jag är helt övertygad om att det kommer att finnas stora vinster i det att man lägger upp på bordet: ni gör det här, vi gör det här, det här ska vara en gemensam uppgift så att jag tror att det kommer att finnas mer minilateral försvarssamarbeten som konsekvens (S01).

Tyskland och Sverige har ett vinna-vinna-*mindset* avseende försvarsindustrin och det måste samordnas för att avvärja konkurrensen från Kina, USA och så vidare. Ändå har vi inte råd att köra individuella projekt överallt. Och då måste det snarare vara europeiska projekt som Sverige går med i (S04).

Men trots dessa vinna-vinna-*mindset* finns det också splittrade uppfattningar om i vilken utsträckning Nato-medlemskapet verkligen kan generera sådana vinster. Det beror å ena sidan på hur man ser på den egna försvarsindustrin och å andra sidan på hur man tolkar Natos artikel 3 och 5 samt deras innebörd.

En spännande fråga avseende synergieffekter är också om hur man är beredd att kanske avstå från nationella förmågor och gå mer in på specialisering inom *smart defence* eller PESCO. Och det hänger ju väldigt mycket ihop med hur man väljer att se sin roll i artikel 3 eller är det artikel 5 som spiller över (S02).

Slutligen nämndes den gemensamma hotbilden och fokuset på Natos östra och nordöstra flank som skapar gynnsamma förutsättningar för gemensam regional försvarsplanering.

Den integrationen i Nato-planeringsprocesser kommer att öppna en hel rad strategiska och operativa möjligheter för samarbetet. Så har Sverige nuförtiden ingen insats för sina markstridskrafter. Ett engagemang gemensamt i tyskledd EFP är säkerligen en möjlighet eller agerandet i Östersjön (Danska sunden, sjöövervakning, *airpolicing*) (S03).

4.2.3 Diskussion om absoluta vinster

Sveriges Nato-medlemskap öppnar för en lång rad gynnsamma förutsättningar för ytterligare tysk-svenskt försvarssamarbete på minilateral nivå. Båda länder är export-/import-beroende och därför intresserade av fria och säkra varuflöden i världen. De är därför intresserade av en stabil normbaserad säkerhetsarkitektur över hela världen och i Europa och för båda länder, särskilt i Östersjöområdet.

Dock är båda ländernas representanter överens om att framtida utnyttjandet av dessa gynnsamma förutsättningar i allt väsentligt beror på två faktorer. För det första handlar det om hur Sverige väljer sin roll i Nato-kommandostrukturen.

Om man orienterar sig mer transatlantiskt (Norfolk) med implicit fokus på USA och Arktis, eller om man väljer att tillhöra Brunsum med en tydlig europeisk fokus eller om man lyckas med att genomdriva en nordisk option med en egen *Joint Command North*, spelar en väsentlig roll för framtida tysk-svenskt försvarssamarbete, särskilt avseende insatsstrategier. Tyskt stöd till en BMCC i Sverige skulle kunna skapa ytterligare incitament i den maritima domänen och samtidigt vara förhandlingsgrund för att påverka de två europeiska ledningsoptionerna.

HOP 21–23

För det andra handlar det om de strategiska prioriteringarna i båda länderna kopplat till de till buds stående resurserna. Strategisk fokusering och begränsade resurser kan hindra även gynnsamma alternativa samarbeten. Således öppnar EFP Litauen säkerligen optioner för samarbetet. Samtidigt skulle en option EFP Finland kunna inrikta tillgängliga resurser på ett annorlunda sätt.

Det är dessutom viktigt hur man förhåller sig till Natos artikel 3 och 5 och hur mycket vikt man lägger på den egna försvarsindustrin. Tysklands och Sveriges stora kvalificerade nationella materielsystem har alltid setts som väsentliga säkerhetsintressen, vilket gör att man är angelägen om att bibehålla dem även med ett Nato-medlemskap. Ukrainakriget har dessutom visat behovet av att bibehålla grundläggande, nationella förmågor inom alla områden.

Dock kräver ständiga teknologiska framsteg kopplat till resursbrister kostnadseffektiva samarbetslösningar. Det får konsekvenser för hur mycket specialisering som tillåts inom ramen för NDPP och PESCO. Frågan om specialisering berör också frågan om *interoperability* och *interchangeability* eftersom standardisering är ett definierat mål inom Nato för att uppnå största möjliga operativa effekt. Dessa argument gör integrerade resursstrategier gynnsamma.

De tydligaste ömsesidiga vinsterna syns vara möjliga inom områden där en av partnererna är svagare eller har förmågeluckor eller där den geografiska närheten skapar särskilda resurs- och insatsstrategiska krav som i Östersjön. Härvid kan domänen rymd, erfarenheter inom Totalförsvar eller förmågor för strid i arktiskt- och subarktiskt klimat vara något som Sverige kan bidra med. Från Tysklands sida kan stridsvagnar, raketartilleri, *maritime patrol aircrafts*, vara exempel där man kan skapa effekt genom att ömsesidigt förstärka och komplettera respektive land.

4.3 Normativa faktorer

Frågorna om de normativa faktorerna syftade till att undersöka vilka rollen idéer, epistemiska gemenskaper och lärandeprocesser spelar och vilken betydelse således strategisk kultur har för utformningen av minilaterala försvarssamarbeten. För att främja tysk-svenskt försvarssamarbete måste det gå att spåra en gemensam identitet, omvärldssyn och grundläggande gemensam förståelse om skapandet och användandet av det militära maktmedlet.

4.3.1 Tysklands uppfattningar om normativa faktorer

De tyska respondenterna är tydliga och självkritiska när det handlar om tysk strategisk kultur och dess påverkan på försvarssamarbeten, något som hittills gjort det till en återhållande faktor.

Tysk strategisk kultur kan uttryckas med att vi är väldigt intresserade av att ha en stabilt internationell regelbaserad världsordning men vi är inte intresserade av att upprätthålla världsordningen med militärt våld. Men det här konceptet med billig energi från Ryssland och en öppen marknad i Kina utan militärt våld är ifrågasatts nu (T02).

Fokuset på Nato och den återhållande säkerhetspolitiken på tyska sidan och Sveriges militära alliansfrihet har hittills lett till måttligt samarbete (T03).

Ändå ser man Sverige som en nära samverkanspartner där en gemensam demokratisk värdegrund är grundbulten för samarbetet.

Tyskland och Sverige binder ihop långa relationer och ett djupt partnerskap. Vi är *like-minded* partner (T02).

Denna *like-mindedness* och de överlappande strategiska intressena grundar sig enligt respondenterna i ländernas geografiska närhet och Östersjöområdets strategiska betydelse. Däremot har geografin och hur man tolkar den historiska upplevelsen också skapat olika förutsättningar för hur man använder det militära maktmedlet.

Geografisk närhet spelar stor roll. Det har gjort att vi är väldigt nära kulturellt, och vi har också ofta träffats historiskt. Som länder som gränsar till Östersjön arbetar särskilt våra flottor nära tillsammans (T01).

Sverige har genom sin närhet och historiska erfarenhet en annan inställning till Ryssland än den tyska befolkningen. Dessutom får man inte glömma bort att den tyska befolkningen efter andra världskriget nästan sjukligt uppfostrades till att vara pacifister, vilket leder till en annan uppfattning om vikten av väpnade styrkor, men också uppfattningen om hot. (T01).

Däremot upplevs Ukrainakriget som ett tillfälle som ledde till abrupt förändring i båda ländernas strategiska beteende. Detta spås kunna påverka förutsättningarna för ömsesidigt försvarssamarbete. Dock anser man att det också finns en skillnad mellan den abrupta inledningen och tiden tills förändringen har operativ effekt.

Jag tror det att Sverige går med i ett system av ömsesidig kollektiv säkerhet, stärker samarbetsviljan på den tyska sidan (T02).

Men förändring i båda länder behöver tid. Många saker som verkar logiska har en sekellång bakgrund som behöver mentalt förändras först (T01).

4.3.2 Sveriges uppfattningar om normativa faktorer

Bland de svenska respondenterna är den gemensamma värdegrunden den normativa utgångspunkten för att inleda försvarssamarbeten. Dessutom leder båda ländernas gemensamma historia till en kulturell *like-mindedness* och en vilja till samarbete.

HOP 21–23

Den mest drivande faktorn är naturligtvis att vi ställer oss bakom samma normativa värderingar. Liksom Tyskland prioriterar vi demokratiska värden som grundförutsättning för försvarssamarbete (S01).

I motsats till dessa goda förutsättningar för försvarssamarbeten, ser man särskilt den tyska strategiska kulturen och Sveriges militära alliansfrihet hittills som starka återhållande faktorer för att främja försvarssamarbeten. Det strategiska arvet har lett till olika utformningar om hur man skapar och använder det militära maktmedlet.

Tyskland har traditionellt en ganska återhållsam säkerhetspolitisk hållning och otydlig säkerhetsstrategisk profil jämfört med till exempel Frankrike som har regelbundet nya strategiska samverkansinitiativ eller agerar strategiskt mycket aktivare. Tyskland ses därför kanske inte primärt som en säkerhetsgaranti (S03).

Sverige har ju inte varit medlem i Nato hittills och för Tyskland är det nästan en förutsättning för fördjupat samarbete att det sker inom ramen för Nato (S04).

Dock ser man också bland de svenska respondenterna att Ukrainakriget och efterföljande ansökan om medlemskap i en allians haft stora konsekvenser för det strategiska beteendet i båda länder. Men acceptansen och integrationen av just detta anses även här behöva tid.

Sverige är ju väldigt förankrat i sitt neutralitetstänkande och det kommer bli väldigt besvärligt att förändra den här inställningen och att ingå en förtroendeförhållande och acceptera Natos beslutsbefogenheter. Därutöver är Sverige väldigt fokuserat på sitt närområde. Det blir en mental förändring att föreställa sig insatser till exempel i Turkiet (S03).

4.3.3 Diskussion om normativa faktorer

Oberoende av Nato-medlemskapet har Tyskland och Sverige historiskt sett nästan alltid varit *like-minded* vilket återfinns i de djupa kulturella, ekonomiska och diplomatiska relationerna mellan länderna. Men trots den geografiska närheten har olika historiska erfarenheter lett till olika strategiska kulturer och tillvägagångssätt för att främja det egna landets säkerhet och synen på att skapa och använda militära maktmedel.

Strategisk kultur är dock inte oföränderlig och Sveriges ansökan om Nato-medlemskapet och Tysklands strategiska signal *Zeitenwende* tolkas som uttryck för förändrande strategiska kulturer i båda länder som skapar gynnsammare förutsättningar för försvarssamarbeten. Ändå behöver förändringen tid för att genomsyra samhället och de nationella beslutsfattarna. Man behöver således avvakta hur Tyskland lyckas med den mentala förändringen av sin strategiska kultur när man skapar landets första nationella säkerhetsstrategi 2023 (BMVg, 2022). Men även i Sverige måste man avvakta hur långt förändringen i den strategiska kulturen verkligen går. Anpassningen till de gemensamma säkerhetsproblemen inom Nato kommer vara en stor förändring för landet.

Frågan om hur långt förändringen i den strategiska kulturen går är också hotbildsdriven, vilken hotuppfattning man har och hur man väljer att balansera hotet. Ukrainakriget var den omedelbara anledningen till att Sverige ansökte om Nato-medlemskap och Tyskland inledde *Zeitenwende*. Utan en tillräckligt stark yttre hotbild kan trycket på förändringen i den strategiska kulturen minskas och således minskar också effekten på bredare framtida försvarssamarbeten. Utformningen av försvarssamarbeten har således en tydlig koppling till en tillräckligt stark försvarsvilja.

Slutligen skapar strategisk kultur också incitament för att interagera med och att lära sig av varandra. Djupare förståelse för varandra måste skapas genom djupare samarbete och ömsesidigt utbyte och utbildning. Sverige kan bidra med sina erfarenheter inom Totalförsvaret och samtidigt lära sig av Tysklands erfarenheter inom alliansen. Här blir den konstruktivistiska tolkningen av strategisk kultur att beteende påverkar kultur och kultur påverkar beteende särskild tydlig.

Sammanlagt kan en förändring i den strategiska kulturen skapa gynnsamma förutsättningar för nya eller fördjupade minilaterala försvarssamarbeten. Den gemensamma värdegrunden utgör grundbulten för ländernas försvarssamarbete. Ändå visar kulturella skillnader också på återhämtande krafter och utvecklingen över tid blir den centrala frågan om den faktiska utformningen av framtida tysk-svenskt försvarssamarbete. Det är således inte den abrupta strategiska signalen från båda länder utan den långsiktiga operativa effekten som kännetecknar förändring.

5. Slutsatser

5.1 Arbetets vetenskapliga och utomvetenskapliga bidrag

Studien utnyttjade den unika möjligheten att undersöka forskningsfrågan om hur förutsättningar för tysk-svenskt försvarssamarbete förändras i avvaktan på Sveriges inträde i Nato. Studien presenterade därför ett utvecklat analysramverk för att förklara hur medlemskapet i en allians påverkar differentierad integration avseende minilaterala försvarssamarbeten.

Studiens inomvetenskapliga bidrag är tvådelat. Först hävdades att relativa vinster, absoluta vinster och normativa faktorer förklarar incitament för att tysk-svenskt försvarssamarbete antagligen kommer att vidgas med Sveriges inträde i Nato. Det kunde visas att relativa vinster

ger möjligheter att förändra makt-, inflytande- och hotförhållanden till staternas fördel genom att ingå eller utveckla försvarssamarbeten. Därpå skapar medlemskapet förutsättningar för ömsesidiga mervärden varför absoluta vinster ger ytterligare incitament för att fördjupa försvarssamarbeten. Slutligen visades att staternas vilja att utnyttja relativa och absoluta vinster är tätt kopplat till deras normativa förhållningssätt varför normativa faktorer har vidare betydelse för att utöka försvarssamarbeten.

För det andra skapades i studien en ny operationalisering där påverkansfaktorerna (geografisk närhet, hotbilden, gemensamma säkerhetsintressen och mål, ekonomins logik och frågan om *like-mindedness* i ett lands strategiska kultur) visade hög betydelse avseende relativa och absoluta vinster samt normativa faktorer. Att faktorerna kan verka återhållande, möjliggörande och pådrivande beroende på den strategiska kontexten ger förklaringarna ytterligare bredd. Genom att det kunde visas att påverkansfaktorerna har förklaringskraft över alla tre kategorier kunde det också bekräftas att det är kategoriernas samspel som kan förklara försvarssamarbetets utformande. Den eklektiska behandlingen i studien höjer således mervärdet av problemspecifik forskning med tvärepistemiska bedömningar för att fånga fallets komplexitet och skapa rikare teori.

Utomvetenskapligt bidrar studien med att bredda förståelsen för differentierad integration och minilaterala försvarssamarbeten inom Nato. Särskilt kunde forskningsluckan om tysk-svenskt minilateralt försvarssamarbete minskas och forskningsfältet kunde uppdateras i den högaktuella kontexten av den förändrade säkerhetsläget i Europa med utmaningar för den internationella regelbaserade ordningen. Därutöver kunde studiens pragmatiska inriktning skapa användbar, praktisk kunskap för aktörer i båda länder som ägna sig åt tysk-svenskt försvarssamarbete. För dessa aktörer har det särskilda förtjänster att studien tog sin utgångspunkt i praktikerperspektivet för att besvara forskningsfrågan. Studien kunde på så sätt visa att Sveriges ansökan om medlemskap i Nato skapar gynnsamma förutsättningar för tysk-svenskt försvarssamarbete. Men ingenting i dessa tysk-svenska relationer kommer per automatik. Försvarssamarbeten som skapar synergieffekter och *spillover-effects* måste pådrivas och de måste logiskt utgå från den operativa nödvändigheten. De politiska signalerna *Zeitenwende* och Nato-medlemskap räcker inte. Det behövs konkreta idéer och en känsla för mervärde på båda sidor som till exempel en gemensam *Baltic Maritime Task Force* som inleder försvarssamarbete.

Vi är gamla vänner. Vi har en gemensam bas och vi litar på varandra. Men det finns ingenting i de tyska svenska relationerna som kommer per automatik. Det behövs människor nu på båda sidor som utnyttjar dynamiken som uppstår från Sveriges ansökan om Nato-medlemskap och pådriver tysk-svenskt försvarssamarbete (T05).

5.2 Vidare forskning

Fallet tysk-svenskt försvarssamarbete är speciellt. Ändå visar analysramverket generaliserbarhet och kan därför användas på försvarssamarbeten mellan andra stater och/eller inom andra allianser och organisationer. Därutöver kan operationaliseringen av kategorierna utökas eller begränsas vilket gör det möjligt att forska bredare eller på ett mer specifikt sätt.

Trots att den eklektiska ansatsen visade sig lämplig för att fånga komplexiteten i tysk-svenskt försvarssamarbete kan det ändå vara fördelaktigt att utforska temat utifrån en vetenskapsteoretisk utgångspunkt. Förhållningssättens tydliga vetenskapsteoretiska antaganden kan ge resultatet mer teoretisk kraft på bekostnad av pragmatiska förklaringar.

Ett argument som framfördes under intervjuerna var den avgörande betydelsen av personliga mellanstatliga relationer och individuella aktörernas påverkan på utformandet av minilaterala försvarssamarbeten. Att den tyska överbefälhavaren General Breuer och chefen Förvarsstaben Sverige, Michael Claesson, var kurskollegor på den tyska generalsstabskursen kan ge en speciell dynamik avseende tysk-svenskt försvarssamarbete. Det kan därför skapa ytterligare kunskap att närmare undersöka hur olika beslutsnivåernas syn på relativa vinster, absoluta vinster och normativa faktorer påverkar utformandet av försvarssamarbeten till exempel utifrån Allison's *Essence of Decision*-modell (Allison & Zelikow, 1999).

Slutligen syftade studien till att utforska hur förutsättningar för tysk-svenskt försvarssamarbete förändras i och med NATO-medlemskapet. Den skapade ett referensramverk mot vilket man kan mäta faktiska tysk-svenska försvarssamarbeten över tid och fokusera på förklaringar för överensstämmelse och avvikelser.

Bilagor

Bilaga A – tillgivit samtycke

Informed consent

Old friends on a new scene – an eclectic approach to explain how Sweden’s NATO accession affects preconditions for German Swedish Defence Cooperation

(Gamla vänner på ny scen – en eklektisk ansats för att förklara hur Sveriges inträde i NATO påverkar förutsättningar för tysk-svenskt försvarssamarbete)

The background and purpose of this project is described in the document, that was sent by e-mail earlier on. This letter of information means to complement the aforementioned document with research ethical information, so that you as participant in this project can give your informed consent.

Participation in the study is voluntary and you have the right to withdraw your consent at any time. Withdrawal of consent is made by sending an email to alexander.rost@student.fhs.se.

This study anonymizes interviewees names by coding the interviews so that names will not be mentioned in the final product of this work. Additional measures will be taken to protect participants personal integrity when needed.

By giving your consent to this study you agree that your personal data is handled within this project.

Information provided within the study shall in a broad context not be classified and the assessment on this is carried out by each interviewee. Information given will be recorded and saved for the purpose of this work. If requested of the interviewee all data will be deleted after the approval of the master thesis by the Swedish Defence University.

Consent can be given by filling in this form, by replying to this mail or orally in connection with the interview.

If you chose to confirm by email, please state in your reply that (1) You agree to participate in the study, (2) your consent to, that your personal data is handled within the study and, (3) state if you want to read any quotes from you before publishing.

I agree to participate in the study described in the document “Old friends on a new scene - an eclectic approach to explain how Sweden’s NATO accession affects preconditions for German Swedish Defence Cooperation”.

I agree that my personal data is processed in the manner described in the document “Informed consent - Sweden’s NATO membership and their consequences on minilateral Swedish German defence cooperation” and this document.

I request to delete my data and the information given after the approval of the master thesis.

Date: _____

Signature: _____

Name: _____

Bilaga B – Intervjuguide

Interview guide

Experiences: What is your working-experience with Swedish German defense and security relations? For how long?

1. Influencing factors:

- a) Strategic interests: What overlapping or divergent defense strategic interests or goals do you see between Germany and Sweden?
- b) Current cooperation: What have the main aspects / fields of Swedish German minilateral defense cooperation been until Sweden's appliance for NATO membership?
- c) Current factors: Which restraining or driving factors have so far jointly affected those German and Swedish minilateral defense cooperation?
- d) NATO-membership: How do these factors change regarding Sweden's upcoming NATO-membership?

2. Categories

2.1 Relative gains

In which way does Swedish German defence cooperation under the changing conditions of Sweden's NATO-membership strengthen the German and Swedish position within the existing security system,

- a) within the minilateral cooperation
- b) within the alliance
- c) towards an external threat?

2.2 Absolute gains

- a) Which opportunities for extended defence cooperation provides Sweden's NATO-membership?
- b) Which effects regarding synergy and effectiveness/efficiency are possible in this context?
- c) How can those minilateral defence cooperations contribute to resource and deployment strategical advantages in both countries? What are further preconditions to that?
- d) How do those minilateral defence cooperations benefit integrated defence within NATO?
- e) How does Sweden's NATO-membership influence existing projects like SMART Defence or Framework Nation Concept, other institutions and projects like PESCO? Are there consequences for the operationalisation of both countries Letter of Intent (2017) or the "Memorandum of Understanding"?

2.3 Normative gains

- a) How would you describe the strategic culture of your respective country?
- b) How have those cultural aspects driven or restricted German Swedish minilateral defence cooperation?
- c) How does Sweden's NATO-membership influence German Swedish Defence cooperation through the lens of strategic culture?
- d) What consequences for future on shaping and using of military force between both countries is this likely to have?

Completion:

- a) If not mentioned before which general fields of cooperation or which concrete projects or actions, do you see realistic, necessary, desirable related to German Swedish minilateral defence cooperation?
- b) Have you gained the impression that the interview up till now has not been covering something which is necessary or worth mentioning in the context of the topic.
- c) Do you have general notes, comments or advice on the topic or the interview in general?

Källförteckning

- Allison, Graham, och Philip Zelikow (1999). *Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crisis*. New York: Pearson, 2. Uppl.
- Baciu, Cornelia (2020). Collaborative security regimes post-Brexit—estimating the potential for convergence based on the overlap in national strategic documents. A comparative study of EU27+1 and the US. *Comparative Strategy*: 39:6.
- Bátora, Jozef & Fossum, John E. (eds.) (2019). Introduction. In: Batora, Jozef & Fossum, John E. *Towards a Segmented European Political Order*. The European Union's Post-Crises Conundrum.
- Blumenau, Bernhard (2022). Breaking with convention? Zeitenwende and the traditional pillars of German foreign policy. *International Affairs*: 98(6).
- BMVg (2022). *Bi- und multilaterale Schwerpunktsetzung des Geschäftsbereichs BMVg*. Berlin.
- Bulmer, Simon & Paterson William E. (2013). Germany as the EU's reluctant hegemon? Of economic strength and political constraints. *Journal of European Public Policy*: 20(10).
- Bunde, Tobias (2022). Lessons (to be) learned? Germany's Zeitenwende and European security after the Russian invasion of Ukraine. *Contemporary Security Policy*: 43(3).
- Bunde, Tobias (2021). Defending European integration by (symbolically) integrating European defence? Germany and its ambivalent role in European security and defence policy. *Journal of European Integration*: 43(2).
- Buzan, Barry & Albert, Mathias (2010). Differentiation: A sociological approach to international relations theory. *European Journal of International Relations*: 16(3).
- Caporaso, James (1992). International Relations Theory and Multilateralism: The Search for Foundations. *International Organization*: 46(3).
- Cooper, Andrew (red.) (1997). *Niche Diplomacy: Middle Powers after the Cold War*. Basingstoke: MacMillan.
- Denscombe, Martyn (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur, 4. Uppl.
- Edström, Håkan & Westberg, Jacob (2020). *Military Strategy of Middle Powers*. London & New York: Routledge.

- Elgström, Ole (2017). Norm advocacy networks: Nordic and like-minded countries in EU gender and development policy. *Cooperation and Conflict*: 52(2).
- Esaiasson Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson Henrik, Towns, Ann E. & Wägerud, Lena (2017). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: 5. Uppl.
- Ewers-Peters, Nele M. & Baciuc Cornelia (2022). Differentiated integration and role conceptions in multilateral security orders. A comparative study of France, Germany, Ireland and Romania. *Defence Studies*: 22(4).
- Farrell, Theo (1998). Culture and military power. *Review of international studies*: 24(3).
- Forsberg, Tuomas (2013). The rise of Nordic Defence Cooperation: A return to regionalism? *International Affairs*: 89(5).
- Gray, Collin S. (2006). Strategic culture as context: the first generation of theory strikes back [1999]. I Gray, Colin. *Strategy and History: Essays on Theory and Practise*. London: Routledge.
- Gänzle, Stefan, Leruth, Benjamin & Trondal, Jarle (2019). Differentiated Integration and Disintegration in the EU after Brexit: Risks versus Opportunities. *JCMS: Journal of Common Market studies*: 57(6).
- Hagström-Frisell, Eva & Sjökvist, Emma (2019). Military Cooperations around Framework Nations: A European Solution to the Problem of Limited Defence Capabilities. *FOI-R-4672-SE*.
- Hagström-Frisell, Eva & Sundberg, Anna (2017). Germany: A New Swedish Ally in Europe? I Wiklund, Cecilia Hull (ed.). *Strategic Outlook 7 – Perspectives on national security in a new security environment*.
- Hasenclever, Andreas, Mayer, Peter & Rittberger, Volker (1997). *Theories of International Regimes*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Haugevik, Kristin (2022). United Clubs of Europe: Informal differentiation and the social ordering of intra-EU diplomacy. *Cooperation and Conflict*: 19.
- Helwig, Niklas (2020). Germany in European Diplomacy: Minilateralism as a Tool for Leadership. *German Politics*: 29(1).
- Huntley, Matthew D. (2022). European defence policy at a crossroads – Germany preserving the status quo and France seeking change? *European Politics and Society*: 23(2).

- Håkanson, Calle (2021). The European Commission's new role in EU security and defence cooperation: the case of the European Defence Fund. *European Security*: 30(4).
- Karlsrud, John & Reykers, Yf (2020). Ad hoc coalitions and institutional exploitation in international security: Towards a typology. *Third World Quarterly*: 41(9).
- Koga, Kei (2022). A new strategic Minilateralism in the Indo-Pacific. *Asian Policy*: 17(4).
- Krasner, Stephen D. (1982). Structural Causes and Regime Consequences: Regimes as Intervening Variables. *International Organization*: 36(2).
- Lantis, Jeffrey S. (2009). Strategic Culture: From Clausewitz to Constructivism. I Johnsen, Jeanne L., Kartchner, Kerry M., Larsen, Jeffrey A. *Strategic Culture and Weapons of Mass Destruction – Culturally Based Insights into Comparative National Security Policymaking*. New York: Palgrave MacMillan.
- Larrabee, Stephen F. (2012). *NATO and the Challenges of Austerity*. Santa Monica, CA: RAND corp.
- Leruth, Benjamin & Lord, Christopher (2015). Differentiated integration in the European Union: A concept, a process, a system or a theory? *Journal of European Public Policy*: 22(6).
- Mattingly Jr., Richard T. & Walker, Wallace E. (1988). The military professional as successful politician. *The US Army War College Quarterly: Parameters* 18(1).
- Müller, Harald (2002). Security Cooperation. I Carlsnaes, Walter (ed.). *Handbook of International Relations*. London: Sage, 2007.
- Moret, Erica (2016). *Effective minilateralism for the EU: What, when and how*. Paris: EU Institute for Security Studies.
- Park, Jae Jeok (2016). Security Cooperation between South Korea and Australia: Bilateral for Minilateral? *Pacific Focus*: 31(2).
- Pirozzi, Nicoletta & Bonomi, Matteo (2021). *Policy recommendations for a differentiated union: Ensuring effectiveness, sustainability and democracy*. EUIDEA policy brief: (4).
- Regeringen (2022). Ett försämrat säkerhetspolitiskt läge – konsekvenser för Sverige. *DS 2022:7*.
- Renard, Thomas (2016). Partnerships for effective multilateralism? Assessing the compatibility between EU bilateralism, (inter-)regionalism and multilateralism. *Cambridge Review of International Affairs*: 29(1).

- Rieker, Pernille (2021). Differentiated integration and Europe's global role: A conceptual framework. *European Foreign Affairs Review*: 26(Special Issue).
- Risse-Kappen, Thomas (2017). Collective Identity in a Democratic Community: The case of NATO. I Risse-Kappen, Thomas. *Domestic Politics and Norm Diffusion in International Relations: Ideas not to float freely*. Abingdon: Routledge.
- Rittberger, Volker & Mayer, Peter (1995). *Regime theory and international relations*. Oxford University Press.
- Sil, Rudra & Katzenstein, Peter J. (2010). Analytic Eclecticism in the Study of World Politics: Reconfiguring Problems and Mechanisms across Research Traditions. *Perspectives on Politics*: 8(2).
- Schimmelfennig, Frank (2016). Good Governance and Differentiated Integration: Graded Membership in the European Union. *European Journal of Political Research*: 55(4).
- Schimmelfennig, Frank & Winzen, Thomas (2019). Grand theories, differentiated integration. *Journal of European Public Policy*: 26(8).
- Schwartz-Shea, Peregrine (2006). Judging Quality: Evaluative Criteria and Epistemic Communities. I Yanow, Dvora & Schwartz-Shea, Peregrine. *Interpretation and Method*. Armonk: M.E. Sharpe.
- Sørensen, Georg, Møller, Jorgen & Jackson, Robert (2022). *Introduction to International Relations: theories and approaches*. Oxford: Oxford University Press, 8. Uppl.
- Tunander, Ola (2000). The informal NATO, or NATO als Gemeinschaft: The case of Sweden. I Burgess, Peter J. & Tunander, Ola. *European Security Identities: Contested Understandings of EU and NATO*. Oslo: International Peace Research Institute.
- Uutela, Marjo (2022). Eyes on the North Atlantic Cooperation Council. To What Extent was Germany Involved in the NATO Diplomacy Surrounding Finland and Sweden in the Early 1990s? *International History Review*: 45(2).
- Valášek, Tomáš (2011). *Surviving Austerity: The Case for a New Approach to EU Military*. London, England: Centre for European Reform.
- Wallace, J. Thies, Dorle, Hellmuth & Ray Millen (2006). Does NATO Enlargement Spread Democracy? Evidence from Three Cases. *Democracy and Security*: 2(2).
- Westberg, Jacob (2023). *Svenska Säkerhetsstrategier: från neutralitetspolitik till ansökan om Natomedlemskap*. Lund: Studentlitteratur AB.

Wieslander, Anna (2022). The Hultqvist doctrine – Swedish security and defence policy after the Russian annexation of Crimea. *Defence Studies*: 22(1).

Zhang, Muhui (2020). What makes good Trilateralism? Theorizing the Utilities of Trilateralism in East Asia. *Pacific Focus*: 34(3).